

УДК 821.162.3.09 + 821.581.09

БЕЛОРУССКО-КИТАЙСКИЕ ЛИТЕРАТУРНЫЕ СВЯЗИ: ДОСТИЖЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАФЕДРЫ КИТАЙСКОЙ ФИЛОЛОГИИ

Н. Н. ХМЕЛЬНИЦКИЙ¹⁾

¹⁾Белорусский государственный университет, пр. Независимости, 4, 220030, г. Минск, Беларусь

Аннотация. Рассмотрено современное состояние изучения белорусско-китайских литературных связей с учетом исторических событий, общественно-политической ситуации и литературного процесса двух стран. Охарактеризованы основные виды рецепции китайской литературы в Республике Беларусь, а также формы присутствия и функционирования белорусской литературы в социокультурном пространстве Китайской Народной Республики XX–XXI вв. Выявлена роль имеющихся переводов произведений белорусских и китайских писателей в процессе взаимного познания народов. Определен вклад сотрудников кафедры китайской филологии филологического факультета Белорусского государственного университета в разработку данной научной проблемы, а также перспективы ее исследования в контексте литературного диалога и межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: белорусская литература; китайская литература; рецепция; художественный перевод; литературные связи; автор; компаративистика; межкультурная коммуникация; литературоведение.

БЕЛАРУСКА-КИТАЙСКИЯ ЛІТАРАТУРНЫЯ СУВЯЗІ: ДАСЯГНЕННІ І ПЕРСПЕКТЫВЫ ДЗЕЙНАСЦІ КАФЕДРЫ КІТАЙСКОЙ ФІЛАЛОГІІ

М. М. ХМЯЛЬНИЦКІ^{1*}

^{1*}Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, пр. Незалежнасці, 4, 220030, г. Мінск, Беларусь

Анацыя. Разгледжаны сучасны стан вывучэння беларуска-кітайскіх літаратурных сувязей з улікам гістарычных падзей, грамадска-палітычнай сітуацыі і літаратурнага працэсу дзвюх краін. Ахарактарызаваны асноўныя віды рэцэпцыі кітайскай літаратуры ў Рэспубліцы Беларусь, а таксама формы прысутнасці і функцыянавання беларускай літаратуры ў сацыякультурнай прасторы Кітайскай Народнай Рэспублікі XX–XXI стст. Выяўлена роля існуючых перакладаў твораў беларускіх і кітайскіх пісьменнікаў у працэсе ўзаемнага пазнання народаў. Вызначаны ўнёсак супрацоўнікаў кафедры кітайскай філалогіі філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта ў вырашэнне дадзенай навуковай праблемы, а таксама перспектывы яе даследавання ў кантэксце літаратурнага дыялогу і міжкультурнай камунікацыі.

Ключавыя словы: беларуская літаратура; кітайская літаратура; рэцэпцыя; мастацкі пераклад; літаратурныя сувязі; аўтар; кампаратывістыка; міжкультурная камунікацыя; літаратуразнаўства.

Образец цитирования:

Хмельницкий ММ. Беларуско-китайские литературные связи: достижения и перспективы деятельности кафедры китайской филологии. *Журнал Белорусского государственного университета. Филология*. 2024;3:20–25.
EDN: YLARZM

For citation:

Khmalnitski MM. Belarusian-Chinese literary relations: achievements and prospects of the activity of the department of Chinese philology. *Journal of the Belarusian State University. Philology*. 2024;3:20–25. Belarusian.
EDN: YLARZM

Автор:

Николай Николаевич Хмельницкий – доктор филологических наук, доцент; заведующий кафедрой китайской филологии филологического факультета.

Author:

Mikalai M. Khmalnitski, doctor of science (philology), docent; head of the department of Chinese philology, faculty of philology.
khmelnickinn@bsu.by

BELARUSIAN-CHINESE LITERARY RELATIONS: ACHIEVEMENTS AND PROSPECTS OF THE ACTIVITY OF THE DEPARTMENT OF CHINESE PHILOLOGY

M. M. KHMIALNITSKI^a

^aBelarusian State University, 4 Niezalezhnasci Avenue, Minsk 220030, Belarus

Abstract. The article examines the current state of the research on Belarusian-Chinese literary connections, considering historical events, the socio-political situation and the literary process of the two countries. The main types of reception of Chinese literature in the Republic of Belarus and the forms of presence and functioning of Belarusian literature in the socio-cultural space of the People's Republic of China (20th–21st centuries) are characterised. The role of available translations of works of Belarusian and Chinese writers in the process of mutual perception of peoples is revealed. The contribution to the development of this scientific problem by the staff of the department of Chinese philology of the faculty of philology of the Belarusian State University as well as the prospects of its research in the context of literary dialogue and intercultural communication are defined.

Keywords: Belarusian literature; Chinese literature; reception; literary translation; literary relations; author; comparative studies; intercultural communication; literary criticism.

Уводзіны

На сучасным этапе дыялог беларускай і кітайскай культур – гістарычная неабходнасць і аб'ектыўная заканамернасць, што абумоўлена ў першую чаргу станам міждзяржаўных адносін, традыцыямі, закладзенымі яшчэ ў савецкі час, новымі кірункамі супрацоўніцтва Рэспублікі Беларусь і Кітайскай Народнай Рэспублікі ў гуманітарнай сферы, высокім узроўнем развіцця інтэрнэт-камунікацыі і інш. У гэтым працэсе асабліва роля належыць літаратуры, бо вусная і пісьмовая славеснасць найбольш глыбока і шматаспектна сярод іншых відаў мастацтва адлюстроўвае нацыянальнае быццё народаў, раскрывае менталітэт жыхароў краіны – ад побытавых паводзін, традыцый і звычаяў да культуры ў шырокім сэнсе.

Сённяшні стан беларуска-кітайскіх літаратурных сувязей, безумоўна, характарызуецца дыялагічнасцю: з абодвух бакоў назіраецца жаданне супрацоўнічаць, папаўняць уласную сацыякультурную прастору дасягненнямі іншанацыянальнага мастацтва. Фактычна народы Рэспублікі Беларусь і КНР толькі некалькі дзесяцігоддзяў шырока адкрываюць адзін аднаму свае краіны, і ў гэтым працэсе ўзаемнага пазнання неабходна выкарыстоўваць любую магчымасць – ад прыватных момантаў да паўнацэнных міжнародных праграм супрацоўніцтва. Дыялог паміж Рэспублікай Беларусь і КНР мае разнастайныя вектары рэалізацыі, грунтуецца на традыцыях культурнай дыпламатыі, гістарычна вывераных асновах, абумоўленых нацыянальнымі прыярытэтамі, дзяржаўнай палітыкай.

Вядома, што рэцэпцыя – адна з форм літаратурнага ўзаемадзеяння, якая адлюстроўвае асаблівасці прысутнасці і функцыянавання той ці іншай літаратуры ў іншанацыянальным кантэксце. Гэты працэс у сістэме беларуска-кітайскіх міжкультурных сувязей сёння набыў розныя праявы: у Рэспубліцы Беларусь выдаюцца новыя пераклады паэзіі і прозы кітайскіх аўтараў, у КНР – твораў беларускага прыгожага пісьменства, навукоўцы актыўна даследуюць літаратурныя ўзаемадачынненні, ва ўніверсітэтах адкрываюцца цэнтры па вывучэнні беларускай і кітайскай моў, літаратур і культур, на старонках сродкаў масавай інфармацыі перыядычна публікуюцца агляды літаратурна-мастацкага жыцця, а таксама інтэрв'ю з пісьмёнікамі, перакладчыкамі, літаратуразнаўцамі і крытыкамі дзвюх краін.

Феномен нацыянальнага найбольш яскрава ўвасабляецца ў літаратуры, таму даследаванне рэцэпцыі твораў беларускіх пісьмёнікаў у сацыякультурнай прасторы КНР і прысутнасці кітайскай славеснасці ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляецца ў вышэйшай ступені актуальным і прыярытэтным напрамкам айчыннага літаратуразнаўства. Пра важнасць і запатрабаванасць такога вывучэння сведчаць прынамі публікацыі апошняга дзесяцігоддзя ў перыядычным і навуковым друку нашай краіны¹. Сёння ў гэтым

¹Карлюкевіч А. М. Беларусь – Кітай: літаратурнае братства. Мінск : Звязда, 2022. 208 с. ; *Он же*. Дарогі да Паднябеснай: старонкі беларуска-кітайскіх літаратурных сувязей. Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2022. 168 с. ; Карлюкевіч В. А. Беларуская літаратура ў Кітаі: пераклады твораў беларускіх пісьмёнікаў на кітайскую мову ў XX ст. // Род. слова. 2015. № 10. С. 19–22 ; Яна ж. «Залаты век» беларуска-кітайскіх літаратурных стасункаў // Там жа. 2023. № 1. С. 36–40 ; Яна ж. «Залаты век» беларуска-кітайскіх літаратурных стасункаў. Заканчэнне // Там жа. № 3. С. 34–36 ; Яна ж. Працавітасць адточвае майстэрства // Беларусь. Belarus. 2023. № 3. С. 62–69 ; Яна ж. Першы ў гісторыі беларуска-кітайскіх літаратурных стасункаў // Маладосць. 2023. № 5. С. 74–77 ; Ван Чэнь. История белорусской литературы и ее распространение в Китае // Літаратура ў культурнай прасторы Беларусі і Кітая : зб. навук. арт. па матэрыялах міжнар. канф., прысвеч. нар. паэту Беларусі Я. Коласу (Цяньцзінь, 17–18 мая 2019 г.) / пад рэд. У. І. Куліковіч, В. В. Шахаб. Мінск : Беларус. дзярж. тэхнал. ун-т, 2019. С. 234–238 ; Лапцёнак І. Б. Характар развіцця беларуска-кітайскіх літаратурных узаемасувязей у галіне мастацкага перакладу // Кітайско-белорусские языковые, литературные и культурные связи: история и современность : материалы Междунар. науч. конф. (Минск, 17–18 мая 2019 г.) / редкол.: Н. Н. Хмельницкий (отв. ред.) [и др.]. Минск : БГУ, 2019. С. 134–143 ; Линь Чжан, Рагойша В. П. К вопросу об эквивалентности в переводе с белорусского языка на китайский // Белорусско-китайский культурный и образовательный диалог: история, современное состояние, перспективы : сб. науч. ст. / под ред. Н. Н. Хмельницкого. Минск : Респ. ин-т высш. шк., 2017. С. 7–18.

кірунку зроблена нямала, аднак існуе яшчэ дастаткова лакун у гісторыі даследавання праблемы. Таксама адсутнічаюць яе цэласнае асэнсаванне і навуковае апісанне.

Улічваючы дадзены аспект, супрацоўнікі кафедры кітайскай філалогіі філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта выступілі ініцыятарамі і выканаўцамі навуковых тэм «Кітайская мова і літаратура ў сацыякультурнай прасторы Беларусі: функцыянаванне, сувязі, метадыка выкладання» (№ дзярж. рэгістрацыі 20212833), «Беларуская літаратура ў сацыякультурнай прасторы Кітая» (№ дзярж. рэгістрацыі 20212231) на 2021–2025 гг. у рамках дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў «Грамадства і гуманітарная бяспека беларускай дзяржавы» (падпраграма «Беларуская мова і літаратура»). Адзначым, што ў айчынным навуковым дыскурсе падобнае даследаванне з пункту гледжання і канцэпцыі, і аб'ёму, і спецыфікі эмпірычнага матэрыялу ажыццяўляецца ўпершыню.

Для дасягнення мэты калектывам выканаўцаў былі пастаўлены наступныя задачы: выявіць асноўныя віды і формы рэцэпцыі беларускай і кітайскай літаратур у сацыякультурнай прасторы дзвюх краін (XX–XXI стст.) на прыкладзе канкрэтных аўтараў і твораў; скласці, прааналізаваць і сістэматызаваць выбраную бібліяграфію перакладаў і літаратуразнаўчых публікацый (артыкулаў у навуковых выданнях і энцыклапедыях, матэрыялаў агляднага характару ў літаратурна-мастацкіх выданнях, СМІ і інш.) па пытаннях міжлітаратурных узаемадчынненняў Рэспублікі Беларусь і КНР; апісаць шляхі і спосабы мастацка-публіцыстычнай канцэптуалізацыі беларускага дыскурсу ў тэкстах айчынных аўтараў, што былі перакладзены на кітайскую мову. Безумоўна, праблема ўспрымання беларускай літаратуры ў Паднябеснай і кітайскай літаратуры ў Рэспубліцы Беларусь павінна разглядацца ў першую чаргу на класічным нацыянальным матэрыяле ў гісторыка-культурнай эвалюцыі з улікам грамадска-палітычнай сітуацыі і спецыфікі літаратурнага працэсу дзвюх краін, вывучацца ў параўнальна-тыпалагічным аспекце для выяўлення суадносін творчага метаду і паэтыкі, аўтарскай пазіцыі і дзяржаўных прыярытэтаў у сферы літаратуры.

Адным з вынікаў гэтай працы стаў шэраг публікацый, прысвечаных беларуска-кітайскім літаратурным сувязям, мастацкай рэцэпцыі, праблемам творчага ўзаемадзеяння, актуальным пытанням кампаратывістыкі². Сёння ёсць неабходнасць засведчыць навуковыя дасягненні ў гэтым кірунку, а таксама акрэсліць кола нявырашаных праблем, якія тычацца ўспрымання, перакладу твораў беларускіх і кітайскіх майстроў слова, бо дадзеная сфера ўтрымлівае цікавыя даследчыцкія ракурсы і адкрывае шырокія перспектывы іх вывучэння.

Вынікі і іх абмеркаванне

У беларускай сацыякультурнай прасторы, як вядома сёння, першая публікацыя твораў кітайскай літаратуры адбылася ў 1910 г., калі газета «Наша ніва» надрукавала пераклады з пражанай спадчыны Пу Сунліна. Пасля гэтай даты літаратурнае ўзаемадзеянне дзвюх краін мела сваю спецыфіку, дынаміку і напаўненне, але толькі ў апошнія дзесяцігоддзі беларуска-кітайскія літаратурныя сувязі набылі цэласны характар і паўнацэнны фармат.

У перакладчыцкім і навуковым дыскурсах КНР цікавасць да беларускай літаратуры як да часткі агульнасавецкай літаратуры праявілася ў сярэдзіне XX ст. З таго часу працэс рэцэпцыі прыгожага пісьменства Рэспублікі Беларусь зведаў эвалюцыю, значна пашырыў праблемна-тэматычныя даляглыды. Аднак і на сучасным этапе актуальнай застаецца задача па даследаванні вяршынных твораў беларускай літаратуры праз прызму іх успрымання ў КНР з улікам нацыянальнага кампанента і ідэйна-мастацкай спецыфікі, эстэтычнай вартасці, разнастайнасці тэматыкі, жанравых форм, вобразна-выяўленчых сродкаў і стылістычных асаблівасцей.

Дадзены факт пацвярджаецца дынамікай перакладаў твораў беларускай літаратуры ў КНР і твораў кітайскай літаратуры ў Рэспубліцы Беларусь, якая адзначаецца на працягу апошніх 20 год. Мастацкая славеснасць Паднябеснай выступае для чытачоў нашай краіны своеасаблівымі ўводзінамі ва ўсходнюю

²Хмяльніцкі М. М., Жукавец В. В. Зборнік апавяданняў І. Шамякіна «У Маскву»: спецыфіка перакладу на кітайскую мову // Беларуская літаратура на сучасным этапе: аўтар, герой, чытач : зб. навук. арт. : да 85-годдзя з дня нараджэння акад. У. В. Гніламёдава / уклад. К. В. Часнакова ; навук. рэд. М. У. Мікуліч. Мінск : Беларус. навука, 2023. С. 263–269 ; Жукавец В. В. Современная китайская литература. Минск : БГУ, 2023. 120 с. ; Она же. Китайская литература в Беларуси: проблемы рецепции и художественного перевода // Китайский язык в образовательном пространстве Республики Беларусь : монография / под ред. А. А. Тозица, Ю. В. Молотковой, А. М. Букатой. Минск : Восточ. культура, 2022. С. 126–143 ; Букатая А. М. Китайская литература конца XX – начала XXI в.: творчество Чжан Лин : учеб.-метод. пособие. Минск : БГУ, 2021. 95 с. ; Жукавец В. В. Сборник переводов китайской прозы Г. Кашубы «Жизнь после смерти» в белорусском культурном пространстве // Традиционная духовная культура восточнославянских и китайского народов : сб. науч. ст. Вып. 2 / редкол.: В. И. Коваль (гл. ред.) [и др.]. Гомель : Гомел. гос. ун-т им. Франциска Скорины, 2019. С. 77–83 ; Она же. Китайская проза в Беларуси: рецепция и общая характеристика // Китайско-белорусские языковые, литературные и культурные связи: история и современность : материалы Междунар. науч. конф. (Минск, 17–18 мая 2019 г.) / редкол.: Н. Н. Хмельницкий (отв. ред.) [и др.]. Минск : БГУ, 2019. С. 189–201 ; Хмяльніцкі М. М. Кітайская літаратура ў Беларусі: маналог ці дыялог? // Традиционная духовная культура восточнославянских и китайского народов : сб. науч. ст. / редкол.: В. И. Коваль (гл. ред.) [и др.]. Гомель : Гомел. гос. ун-т им. Франциска Скорины, 2017. С. 201–204.

філасофска-рэлігійную парадыгму і эстэтычны кантынум, застаючыся пры гэтым глыбока нацыянальнай, выключна кітайскай. Таму вельмі важнымі здаюцца пытанні выяўлення аб'ектыўных заканамернасцей, што абумоўліваюць міжлітаратурныя сувязі і вызначаюць іх ролю ў дыялогу культур. У гэтым кантэксце беларускіх і кітайскіх даследчыкаў асабліва цікавяць мадэль рэцэпцыі, якая ўключае ў сябе пазнаванне, адкрыццё, прысутнасць падобных ці агульных праблем і эстэтычных перажыванняў, набліжэнне да чужой (іншай) рэчаіснасці праз такую рэцэпцыю, рэакцыя на невядомае, новую эстэтыку і мову, а таксама спосабы мастацкай прэзентацыі.

Як сведчыць аналіз наяўнай базы па акрэсленай праблематыцы, амаль адсутнічаюць працы, прысвечаныя пытанню шматаспектнага асэнсавання самых ранніх (1950–70-я гг.) з зафіксаваных фактаў прысутнасці тэкстаў беларускага прыгожага пісьменства ў КНР – выданняў і перакладаў твораў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Петруся Броўкі, Аркадзя Куляшова, Максіма Танка, Івана Шамякіна, Янкі Маўра, Кандрата Крапівы і інш. Па-першае, айчынныя даследчыкі спрабуюць прасачыць гісторыю і спецыфіку ўспрымання твораў беларускай літаратуры ў Паднябеснай, якія складаюць залаты фонд нацыянальнага мастацтва слова, прэзентуюць літаратурныя здабыткі нашай краіны на сусветнай арэне³. У працэсе навуковага асэнсавання выяўляюцца разнастайныя віды і формы рэцэпцыі на прыкладзе канкрэтных аўтараў і твораў, даследуюцца прычыны іх выбару, а таксама разглядаюцца пытанні тэорыі і практыкі мастацкага перакладу, лінгвістыкі, літаратурнай крытыкі, міжлітаратурных сувязей і міжкультурнай камунікацыі.

У свой час В. А. Карлюкевіч, разважаючы аб будучыні беларуска-кітайскіх літаратурных сувязей, са шкадаваннем адзначыла, што «...у іх развіцці пэўны непакой выклікаюць дзве тэндэнцыі. Па-першае, беларускія спецыялісты, якія займаюцца даследаваннямі кітайскай літаратуры, у большай ступені звяртаюць увагу на класічныя творы. Сучасная літаратура ў ролі аб'екта навуковага інтарэсу іх, як правіла, не прыцягвае. Таму ніякіх асацыяцый у беларускага чытача не выклікаюць і імёны зорак кітайскага літаратурнага небасхілу ХХІ стагоддзя – Бі Фэюй, Мо Янь, Янь Лянькэ, якія ўжо даўно сталі прадметам сусветнай увагі і чые творы актыўна перакладаюцца на розныя мовы свету. Па-другое, пасля распаду Савецкага Саюза, калі творы беларускіх пісьменнікаў амаль не перакладаюць на рускую мову, наша літаратура выпала з поля зроку кітайскіх перакладчыкаў.

І тым не менш, як водгалас былых поспехаў беларускай літаратуры, у Кітаі часам выходзяць новыя ці перадрукоўваюцца старыя пераклады ўжо добра вядомых твораў Максіма Танка, Івана Шамякіна, Кандрата Крапівы, Янкі Маўра. Але ж ці з'явіцца ў такім разе ў Кітаі творы пісьменнікаў наступных пакаленняў?» [1, с. 57]. Адказваючы на пастаўленае пытанне, мы можам канстатаваць, што на працягу апошніх двух дзесяцігоддзяў працэс засваення кітайскай літаратуры розных гістарычных перыядаў зведаў у Рэспубліцы Беларусь своеасаблівы рэнесанс (выходзяць серыі перакладаў паэзіі і прозы, анталогіі, творы асобных пісьменнікаў Паднябеснай на рускай і беларускай мовах, кнігі публіцыстыкі, вучэбныя дапаможнікі, даведачныя выданні, прысвечаныя гісторыі і нацыянальнай спецыфіцы кітайскай літаратуры, культуры, фальклору і інш.); сучасная беларуская літаратура таксама з'яўляецца прадметам увагі перакладчыкаў і навукоўцаў у КНР: яна атрымала новы віток успрымання і асэнсавання, пра што сведчаць адносна нядаўнія пераклады на кітайскую мову твораў А. Карлюкевіча, А. Бадака, Р. Баравіковай, А. Федарэнкі, Ю. Алейчанка, В. Шніпа і інш. (падкрэслім, што гэты корпус перакладных твораў айчынных аўтараў чакае сваіх даследчыкаў).

Адзначым, што на аснове праведзенай працы калектывам выканаўцаў складзена эмпірычная і бібліяграфічная база для далейшага асэнсавання і даследавання праблемы рэцэпцыі творчай спадчыны Івана Мележа, Івана Шамякіна, Максіма Танка, Янкі Брыля, Рыгора Барадуліна і іншых беларускіх пісьменнікаў у КНР на працягу ХХ–ХХІ стст. Атрыманыя даныя выкарыстоўваюцца для напісання і публікацыі артыкулаў у рэспубліканскіх навуковых часопісах, а таксама для апрабавання прамежкавых вынікаў на канферэнцыях і тэматычных семінарах як у Рэспубліцы Беларусь, так і ў КНР.

Беларуская літаратура ў Паднябеснай (як і кітайская літаратура ў Рэспубліцы Беларусь) – запатрабаваная тэма ва ўстановах вышэйшай адукацыі нашай краіны, бо яна адпавядае сучасным стратэгіям і падыходам літаратуразнаўчай адукацыі, улічвае дасягненні навукова-тэарэтычнай думкі і мастацкай практыкі, арыентуе на цэласнае вывучэнне літаратурнага матэрыялу ў сістэме міжкультурнай камунікацыі. Акрамя таго, у філалагічным дыскурсе дзвюх краін плённа выяўляецца спецыфіка інтэграцыі нацыянальных літаратур у сацыякультурную прастору Рэспублікі Беларусь і КНР (ступень інтэнсіўнасці

³Карлюкевіч В. А. Першае знаёмства з беларускай літаратурай у Кітаі – «Жалейка» Янкі Купалы // Полымя. 2015. № 5. С. 151–156; Яна ж. Жыццёпіс гераічнай постаці: пераклад апавесці «Дрыгва» Якуба Коласа на кітайскую мову // Род. слова. 2022. № 11. С. 36–38; Яна ж. Максім Танк па-кітайску – паэт-грамадзянін ці майстра лірычнай паэзіі // Там жа. 2023. № 10. С. 41–44; Яна ж. Анталогія «“Родныя вобразы” на мовах свету» папоўнілася перакладам на кітайскую мову // Беларусь. Belarus. 2023. № 5. С. 65–67; Яна ж. Новыя пераклады Янкі Купалы на кітайскую мову // Там жа. № 6. С. 62–65; Яна ж. У Кітаі выданыя бестселер беларускай дзіцячай літаратуры // Там жа. С. 72–75; Яна ж. Пясняр чыстай красы, альбо Максім Багдановіч па-кітайску // Там жа. № 7. С. 73–77.

літаратурных сувязей, прычыны і фактары іх актывізацыі ці заняпаду, колькасныя і якасныя аспекты існуючых мастацкіх перакладаў, матывацыя адбору твораў тых ці іншых жанраў для перакладу і наступнага выдання, характар іх функцыянавання ў іншанацыянальным кантэксце і інш.).

Менавіта з мэтай вырашэння адзначаных вышэй задач на кафедры кітайскай філалогіі былі распрацаваны канцэпцыя і змест вучэбнай дысцыпліны «Беларуска-кітайскія літаратурныя сувязі», якая выкладаецца студэнтам 4-га курса спецыяльнасці «ўсходняя філалогія» (аўтар-складальнік – кандыдат філалагічных навук дацэнт В. В. Жукавец). У працэсе яе засваення будучыя філалагі-кітаісты маюць магчымасць павысіць моўную і літаратурную кампетэнцыі, удасканаліць навукова-даследчыцкія і практычныя ўменні і навыкі, а таксама перакладчыцкае майстэрства на матэрыяле перш-наперш класічных твораў беларускай і кітайскай літаратур.

Змест вучэбнай дысцыпліны «Беларуска-кітайскія літаратурныя сувязі» ўключае тэмы як тэарэтычнай скіраванасці («Літаратурныя сувязі», «Рэцэптыўна-эстэтычны метады», «Віды і формы рэцэпцыі», «Мастацкі пераклад у сістэме міжкультурнай камунікацыі»), так і практыка-арыентаванага характару («Перыядызацыя беларуска-кітайскіх літаратурных сувязей», «Феномен кнігі перакладаў кітайскай паэзіі “Пад крыламі дракона. Сто паэтаў Кітая”», «Серыя “Светлыя знакі: паэты Кітая” ў сістэме беларуска-кітайскіх літаратурных сувязей: Лі Бо, Ду Фу, Ван Вэй і інш.», «Зборнік “Пялёсткі лотаса і хрызантэмы. Сто паэтаў Кітая XX стагоддзя”: сучасная кітайская паэзія ў беларускіх перакладах», «Кітайская проза ў Беларусі: літаратурна-крытычны дыскурс і пераклады», «Кітайскія перакладчыкі і даследчыкі беларускай літаратуры», «Рэцэпцыя паэзіі Янкі Купалы ў Кітаі», «Творчасць В. Быкава ў літаратурнай прасторы Кітая» і інш.). Кожная з прапанаваных тэм можа стаць прадметам асобнага навуковага даследавання. Разам з вывучэннем заяўленай праблематыкі студэнты арыентаваны на ґрунтоўнае засваенне тэарэтыка-літаратуразнаўчых катэгорый, звязаных не толькі з гісторыяй літаратуры, фальклорам, культурай, але і з тэорыяй і практыкай мастацкага перакладу.

Важныя кірункі вывучэння беларуска-кітайскіх літаратурных сувязей, якія прадугледжаны праграмай дысцыпліны, – цэласны разгляд рэцэпцыі творчасці таго ці іншага беларускага або кітайскага пісьменніка, выяўленне спецыфікі яе літаратурна-крытычнага асэнсавання ў навуковым дыскурсе дзвюх краін, а таксама сістэматызацыя існуючых даследаванняў па праблеме, аналіз перакладаў выбраных твораў ці іх фрагментаў на кітайскую мову (тут мы маем справу з яшчэ адным цікавым вектарам творчага ўзаемадзеяння – выкарыстаннем рускай мовы як мовы-пасрэдніцы). Несумненна, патрабуюць разгляду ўспрымання і пераклады прэцэдэнтных твораў беларускіх аўтараў. Напрыклад, на сённяшні дзень не атрымалі такога навуковага аналізу ваенныя аповесці Васіля Быкава, трылогія Івана Мележа «Палеская хроніка», раманы Івана Шамякіна, проза Янкі Брыля, творчасць Якуба Коласа і Уладзіміра Караткевіча, паэзія Аркадзя Куляшова, Рыгора Барадуліна і інш. У рамках вучэбнай дысцыпліны прапанована ў заданні падобнага характару, вынікі работы над якімі ўжо знайшлі адлюстраванне ў айчынным навуковым друку⁴.

У рэчышчы заяўленай праблематыкі перспектывным напрамкам бачацца кампаратывісцкія даследаванні беларускай і кітайскай літаратур, калі на падставе параўнальна-тыпалагічнай метадалогіі навукоўцы выходзяць на новы ўзровень у вывучэнні нацыянальнай літаратуры як складовай часткі сусветнай літаратуры. Падобны ракурс аналізу, безумоўна, дасць імпульс цікавым напрацоўкам, прысвечаным, напрыклад, адлюстраванню ў літаратурах вясковай праблематыкі і гістарычных калізій жыцця беларускага і кітайскага народаў, асэнсаванню лёсу чалавека ў часы сацыяльных узрушэнняў, тэме вернасці бацькаўшчыне і працы, паэтызацыі роднай зямлі, прысутнасці і функцыянаванню ў сучасным мастацкім тэксце фальклорнай і міфалагічнай спадчыны. Гэты праблемна-тэматычны блок можна знайсці ў творах пісьменнікаў двух, здавалася б, такіх далёкіх краін і зрабіць яго прадметам параўнальных даследаванняў.

Як вядома, прыгожае пісьменства з’яўляецца яскравым адлюстраваннем пэўных гістарычных падзей, грамадска-палітычнай сітуацыі, дзяржаўных прыярытэтаў, настрояў, якія пануюць у соцюме, а таксама духоўнай культуры і нацыянальнага характару таго ці іншага народа. У гэтым кантэксце беларуская і кітайская літаратуры праз сваю прысутнасць на працягу XX–XXI стст. у эстэтычнай прасторы КНР і Рэспублікі Беларусь адпаведна, безумоўна, даюць багаты матэрыял для даследаванняў, а таксама спрыяюць эфектыўнаму дыялогу нацыянальных традыцый і культур, узаемнаму пазнанню народаў дзвюх краін.

Заклучэнне

Вывучэнне асноўных тэндэнцый станаўлення і развіцця беларуска-кітайскіх літаратурных сувязей у XX–XXI стст., відаў і форм рэцэпцыі нацыянальных літаратур у Рэспубліцы Беларусь і КНР скіравана на вырашэнне двухадзінай задачы. Па-першае, праз шматаспектную характарыстыку катэгорый

⁴Баравік М. А. Творчасць Васіля Быкава ў крытыцы і літаратуразнаўстве Кітая // Вестн. Мин. гос. лингв. ун-та. Сер. 1, Филология. 2023. № 4. С. 43–51.

нацыянальна абумоўленага і індывідуальна адметнага ў пісьменстве будуць вызначаны найбольш паказальныя творчыя і духоўна-культурныя акцыі, здзейсненыя асобнымі прадстаўнікамі дзвюх літаратур. Па-другое, разгляд гісторыі і спецыфікі ўзаемнага ўспрымання прыгожага пісьменства Рэспублікі Беларусь і КНР дасць магчымасць азнаёміць у першую чаргу студэнтаў-філолагаў устаноў вышэйшай адукацыі нашай рэспублікі з рознымі праявамі рэцэптыўнай эстэтыкі ў іх канкрэтным увасабленні. Арыентацыя на міждысцыплінарны падыход пры вывучэнні літаратуры і яе кантэкстаў, беларуска-кітайскай рэцэпцыі мастацкага слова будзе спрыяць спасціжэнню важных праблем творчага ўзаемадзеяння, тэндэнцый сучаснага літаратурнага працэсу.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Карлюкевіч ВА. Творчы мост між народамі. *Беларуская думка*. 2011;9:52–57.

References

1. Karljukevich VA. [Creative bridge between peoples]. *Belaruskaja dumka*. 2011;9:52–57. Belarusian.

Артыкул паступіў у рэдкалегію 16.05.2024.
Received by editorial board 16.05.2024.